

KIS-667 – Hanc'herieg an arvestoù XIII – Gl. reportage, documentaire, fiction

(GE – 03 02 00)

REPORTAGE

Anv a reer amañ eus an danevellañ graet gant ur c'hazetenner aet war al lec'h evit bezañ test eus darvoudoù dibarek, ha pa ve ar re-mañ rakluniet (eured ur briñsez, ar c'hoarioù olimpek) pe andiawelet (ul lanvad du). Ar mediaoù arveret a c'hell bezañ ur gazetenn a embanno skridoù ha luc'hskeudennoù, ur radio, ur pellwel pe ar fiñveier. Sz. *reporting, news coverage, coverage*, Al. *Bericht, Berichterstattung, Reportage*. Eus ar c'hazetenner e unan e reer Gl. *reporter, reporteur* (hag evit an hini a labour evit ar pellwel pe ar fiñveier : *reporter cameraman, reporter cinéaste, opérateur d'actualités*), Sz. *reporter (reporter cameraman)*, Al. *Berichterstatter, Reporter (Filmreporter)*.

E brezhoneg ez eus bet kinniget meur a dermen : VALL. : “**REPORTER** de journal *klasker-keleier, kelaouaer* - *kazetenn*); *konoc'hour* (plus général)” (p. 649); DFBH. : “**REPORTAGE** *kelskrid, REPORTER kelskriver*” (p. 332); NDBF. : “**KELAOUER** *reporter*” (p. 435); GEAK. : “**REPORTER** *kelaouer, keveller, REPORTAGE kelaouiñ (-erezh, -ad, -adenn), kevelliñ (-erezh, -ad, -adenn)*” (p. 207) — deveret an holl diwar ar bodad trestummoù *kel, keloù, kevell* engwezhiet holl endeo e meur a zomani evel ar Stlenneg, al Lennvarnerezh, ar Semiotik pe ar mediaoù o unan (an nemedenn *konoc'hañ*, en e ster kentañ : "furchal, fuketal", pell diouzh ar ster da zec'heriañ, a lak a-wel dreist-holl an doare ma wele VALLEE ar vicher-se). Rak se e kredan kinnig un termen all, un deverad diwar Br. *gouez* da gemer renk er steudadoù Br. *diskouez, arouez, erouez, derouez*, h.a. diouzh un tu, diouzh an tu all Kb. *darlunio* "to depict, describe, represent", *darlithio* "to lecture", *darwyddo* "to show, depict", Br. *darleadur* "cours, conférence", *darlizhenn* "conférence" : **darouezañ** ; komz a rafed eus **film darouezañ** hag ober **darouezer** eus ar c'hazetenner o tarouezañ.

“An darouezer o tarouezañ...” — evit dizarbenn trap ar c'hlañvdiour e kinnigfen, da verkañ ar c'heñver etre an darouezer hag an darvoud emañ o tanevellañ war ar paper pe dre ar c'hamera, ur verb all a ve, Br. **amdremmañ**, kevatal da Sz. *to cover*, tremenet er Gl. *couvrir*, eleze ent diarlenn "amgelc'hiañ gant ar selloù" an darvoud ken en egor, ken en amzer (diwar *to cover* ez eo deveret Sz. *coverage* ha Gl. *couverture (journalistique)*) — notomp ar c'heveleb Kb. *amdremu* "to gaze about" diwar *tremu* "to observe" hag ivez Br. *dremmel*.

DOCUMENTAIRE

Gl. *un film documentaire* pe *un documentaire* zo ivez frouezh un enklask war ar werc'helezh, n'eo mui war darvoudoù unveziat, met war divoudoù rummennel. Endra vo an darouezer oc'h amdremmañ dimeziñ mab roue Belgia, e vo graet *ur film documentaire* a-zivout al lidoù eured er vro-mañ-bro pe war dedroadur an dimeziñ e broioù ar C'hornog. Amkan ar filmoù eus ar seurt eo ledañ deskadur, kelenn : un dalvoudegezh skiantel ha diougonadel o deus.

Daou vloaz 'zo he doa Piala Coïc goulennet diganin treiñ ur roll termenoù o tennañ d'ar fiñveier. Ezhomm mallus he doa anezho war-benn amdremmañ dres *Festival filmoù* Douarnenez. En o zouez edo (*film*) *documentaire*. O soliañ war ar geveneped etre *documentaire* ha *fiction* e'm boa degaset ur Br. **hanwerc'had* a-dal da *handerc'had*. Un diskoulm da c'hortoz ne c'halle ken bezañ, rak ur studi donoc'h a ziskouez ned eo ket kevazas ar geveneped kennotet gant **hanwerc'had* : un *documentaire* ned eo ket ur *gwerc'had*, met un *derc'hennad* hag ar rakger *han-*, a verk an estreget a zo hini an dec'hmegañ er filmoù *handerc'hat*, ne oufe kaout un arc'hwel heñvel en anvad ar filmoù ledañ deskadur. Ar verb *hanwerc'hañ* 'm eus bet tro da arverañ kevazasoc'h gant ar ster : "lakaat e goulou beziadoù gwerc'hel digent a-ziwar delvanoù *handerc'het*" (sl. KIS-666, La-13, p. 233). Digarez a c'houlennan enta ouzh Piala, gant ar spi he devo komprenet e'm boa ranket labourat war ar prim, hep ren ar gwiriadurioù rekis...

Kinnig a ran deverañ diwar Br. *doazh* a gaved er stumm BrE. '*duah*' "boas, akuit", a gaver e Kb. *doeth* "wise, learned". Tro 'm eus bet da zeverañ diwarnañ *doazhadur* "doctrine" (sl. La-12, p. 404). En orin an termenoù-se emañ La. *doctus* o tont, evel La. *do(cu)mentum* , eus La. *do(ce)o* "kelenn, deskiñ, diskouez". Komz a rin enta eus ur **film kendoazhañ**, eus ur **c'hendoazher** g. **-ioù** (film), ur **c'hendoazhour** g. **-ion** (aozer).

FICTION

Br. *handerc'hañ*, deuet war ar paper evit ar wech kentañ e 1978 (*Emsav* 125, pp. 6, 11, 52), a verk ur mod derc'hañ o neptuiñ an durc'hadur d' an draelezh : lusket eo gant an dec'hmegañ. Tra ma 'z eo pal an darouezer pe ar c'hendoazher denotañ unveziadoù pe rummennoù, n' eus eno evit an handerc'her nemet araezioù — evitañ kefridi an denotañ zo bezañ gouskor d' ar c'hennotañ : darvezadur ur romant, ur pezh c'hoari, ur film, evitañ da vezañ a furm gant an darvoudoù gwerc'hel, zo ur sigur da zispakañ un niñv hag an niñv e unan, evitañ da vezañ a gemez gant niñvoù ha kenniñvoù ar gedvuhez, a ro digor d'ur bed digent, kevannezus evitañ da vezañ handerc'hat.

Hervez an derezioù ma pellaont diouzh furm ha kemez ar bed boutin ez eus lies seurt a **filmoù handerc'hat**, a **handerc'hadoù** (Gl. *films de fiction*, Sz. *fiction films*) : pa vez trozet saveleñnoù an alvez, doareoù alvezel an egor hag an amzer pergen, pe reoladoù ar beved e komzer eus **film faltazi** (Gl. *film fantastique*, Sz. *fantastic film*, *fantasy*) ; pa vez dec'hmeget amveziadoù o tisoc'h eus ar skiant en dazont pe war astroù all, e reer anv a **film a skiant faltazi** pe a **film skianthanderc'hat**, a **skianthanderc'had** (Gl. *film de science-fiction*, Sz. *science-fiction film*).